

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.24, november 2024

Indledningen er redigeret af Katja Gottlieb og Steen Tullberg

Tilsyn ved dr.phil. Henrik Yde

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2025

Indledning til

“Gud! Danmark, lukt med Bølgen blaa” og “Ei Hærens Tal gjør seierrig”

ved Jens Lei Wendel-Hansen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Indhold
- 3 Efterspil
- 4 Anvendt litteratur

1 Anledning

I marts 1848 var der udbrudt borgerkrig i det danske monarki mellem på den ene side de danske eller regeringstro styrker og på den anden side de slesvig-holstenske oprørsstyrker. Det første slag blev udkæmpet den 9. april 1848 ved Bov. Kort inden han i juli begav sig til fronten som feltpræst, udgav teologen og kirkehistorikeren Frederik Hammerich anonymt salmesamlingen *Udvalgte Psalmer for danske Krigere*, som Hammerich i sine erindringer skrev, at han havde kunnet “tage lige ud af forarbejderne til Roskilde-konvents salmebog” (Hammerich 1882, s. 85, jf. *Bibliografien*, bd. 2, s. 334). Dette konvent havde nedsat en salmekomité, der skulle udarbejde et forslag til en autoriseret salmebog.

I *Udvalgte Psalmer for danske Krigere* var numrene 37 og 43 nye salmer af Grundtvig, formodentlig skrevet specifikt til netop denne bog, hhv. “Gud! Danmark lukt med Bølgen blaa” og “Ei Hærens Tal gjør seierrig” (*Bibliografien*, bd. 2, s. 334). Begge var skrevet til melodien til “Vor Gud han er saa fast en Borg”.

2 Indhold

Nr. 37 “Gud! Danmark lukt med Bølgen blaa” har flåden som fokus (Hansen 1951, s. 310). I denne salme skaber Grundtvig med afsæt i den hyppigt af ham brugte linje fra Laurids Koks “Danmark dejligst Vang og Vænge” i første strofe et billede af et Danmark, der er blevet omgivet af vand. Derfor er flåden både landets væsentligste værn og dets ansigt udadtil.

I anden strofe betoner Grundtvig, at man helst sejler med fredelige hensigter, men at man omvendt ikke er bange for at tage kampen op, hvis det kommer til kamp (vers 5).

I tredje strofe understreger Grundtvig de ædle hensigter, at kampen hverken kæmpes i ønsket om penge eller blodsudgydelse, men alene for Danmarks æres skyld med tak til Gud.

I modsætning til nr. 37 er nr. 43 “Ei Hærens Tal gjør seierrig” rettet mod landhæren (Hansen 1951, s. 310). I første strofe betoner Grundtvig vigtigheden af at blive ledt af “Guds Engel” (vers 8) i stedet for at forlade sig på størrelsen af hæren. Det er den, der har himlens gunst, der sejrer.

I anden strofe uddybes dette ved at fastslå, at “*Ret og Sandhed* er med os”. Derfor er det formålsløst for fjenden at kæmpe, uanset hvor mange de er.

I tredje strofe påpeger Grundtvig, at man kæmper for landet og sproget, og som Gud har hjulpet danskerne tidligere ved at give dem frisk mod, sådan vil han også gøre denne gang.

I fjerde strofe hævder Grundtvig, at Danmark bare gerne vil have fred, og at det er i denne forbindelse, at man henvender sig til “*Fredens Gud*” (vers 5), som vil sikre, at “*Den Danske Sag* skal seire!” (vers 9).

3 Efterspil

De to salmer blev udgivet den 17. september 1848 i *Dansk Kirketidende* som nummerets to første stykker under overskriften “Krigspsalmer af N. F. S. Grundtvig”. “Ei Hærens Tal gjør seierrig” stod her først og var i let revideret form (*Dansk Kirketidende* 1848, sp. 845 f.). Salmerne blev i denne form genudgivet i *Udvalgte Psalmer for danske Krigere*, i 1848, 1849 og 1851. “Ei Hærens Tal gjør seierrig” var desuden med i en lignende salmebog, “Psalmer for danske Krigere”, udgivet i 1864. I Roskilde præstekonvents salmekomités forslag til salmebog fra 1850 kunne både “Gud! Danmark lukt med Bølgen blaa” og første strofe af “Ei Hærens Tal gjør seierrig” findes, ligesom sidstnævnte også fandtes i salmebogen fra 1852 udgivet af Roskilde Præstekonvent, der i 1855 blev autoriseret som salmebog i Den Danske Folkekirke. Denne strofe fandtes desuden i D.G. Monrads forslag til *Evangelisk-christelig Psalmebog* fra 1854.

4 Anvendt litteratur

Bibliografien, se Johansen, Steen (1948-1954).

- *Dansk Kirketidende* (1848), nr. 156, 17. september. København.
- Hammerich, Frederik (1882) *Et Levnedsløb*, bd. 2. København.
- Hansen, Uffe (1951) *Grundtvigs Salmedigtning. Dens historie og indhold*, bd. 2. København.
- Monrad, D.G. (1854) *Evangelisk-christelig Psalmebog. Ny Udgave. Et Forslag af D.G. Monrad*. København.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs Skrifter*, bind 1-4. København.
- *Psalmebog. Samlet og udgivet af Roskilde-Konvents Psalmekomité* (1850). København.
- *Psalmebog udgivet af Roskilde-Præstekonvent (1852)*. København.
- *Psalmer for danske Krigere* (1864). København.
- *Udvalgte Psalmer for danske Krigere* (1848). København.
- *Udvalgte Psalmer for danske Krigere* (1849). København.
- *Udvalgte Psalmer for danske Krigere* (1851). København.